

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Гринько Вікторії Олександрівни
«Теоретичні і методичні засади проєктування цифрових освітніх технологій у
навчанні майбутніх учителів початкової школи»

на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю
13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті

Соціально-економічні перетворення, що відбуваються в Україні, процеси глобалізації та інтеграції світової спільноти, рух держави до європейського освітнього середовища зумовлюють необхідність модернізації системи вищої освіти на засадах інформатизації, зокрема підвищення ефективності професійної підготовки студентів шляхом широкого впровадження нових сучасних технологій. У ХХІ столітті в міжнародному освітньому просторі яскраво увиразнилася тенденція застосування цифрових технологій у різних формах навчання. Використання цифрових технологій стало невід'ємною частиною навчання учнів і студентів.

Сучасний світ став цифровим, технологічним, змінивши функціонування освіти і роль учителя у ньому. Модернізація освітніх процесів вимагає високого рівня професіоналізму педагогів, здатних до саморозвитку та фахового зростання в руслі застосування сучасних технологій. Відтак одним із пріоритетних напрямів професійного розвитку майбутніх учителів є формування нових професійних умінь та компетентностей, які необхідні для розвитку людини у ХХІ столітті, чільне місце серед яких займає цифрова компетентність. Високий рівень сформованості цифрової компетентності вчителя початкової школи стає запорукою ефективного використання цифрових технологій в закладі і одночасно необхідною передумовою для подальшого підвищення рівня його професійної компетентності.

Дисертаційне дослідження Гринько Вікторії Олександрівни «Теоретичні і методичні засади проєктування цифрових освітніх технологій у навчанні майбутніх учителів початкової школи» присвячено важливій, актуальній і

соціально значущій проблемі, розробленість якої дозволяє значно вдосконалити підготовку майбутніх учителів початкової школи. Оpubліковані дисертанткою, за результатами науково-дослідної роботи, праці свідчать про глибоке наукове вивчення проблеми й дають необхідні інструменти для підвищення рівня компетентності вчителів у різноаспектних сферах використання сучасних технологій, що цілком відповідає домінуючій тенденції цифрового реформування вітчизняної освітньої системи.

Актуальність досліджуваної Гринько В.О. проблеми в реаліях сьогодення підсилюється, також швидким переходом на змішану форму навчання, з пріоритетним використанням дистанційних освітніх технологій, можливістю та необхідністю проєктування вчителем, за допомогою цифрових технологій, нового освітнього середовища.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Проведений аналіз дисертаційного дослідження, автореферату та наукових публікацій Гринько Вікторії Олександрівни дає підстави зробити висновок про наукову обґрунтованість представлених результатів дослідження. Дисертаційна робота відзначається коректністю поставлених завдань, обґрунтованістю вихідних положень дослідження, високим рівнем критичного аналізу теоретичного матеріалу (зарубіжних та вітчизняних концепцій про створення нового життєвого середовища з конвергуючими BNIC технологіями, (цифрова гуманістична педагогіка); конструктивну взаємодію особистості з довкіллям; відкриту освіту; використання цифрових освітніх технологій як засобу розвитку множинних інтелектів; особливості використання цифрових технологій у проєктній діяльності у закладах вищої освіти та ін.), доцільністю використання наукового інструментарію, комплексне використання якого, забезпечило можливість різнобічного вивчення предмета й об'єкта дослідження.

Робота чітко структурована, представлені результати подано у логічній послідовності з урахуванням установлених вимог до оформлення результатів наукових досліджень. Мета дослідження досягнута, виконання кожного

завдання аргументоване, результати дослідження належним чином проілюстровано, висновки представлено вагомо й докладно. Дисертантка добре володіє науковим стилем мовлення, виклад матеріалу стилістично грамотний.

Заслуговує позитивного схвалення створене дисертанткою діагностичне програмне забезпечення для визначення домінантного виду інтелекту та індивідуального інтелектуального профілю здобувачів освіти, яке поширене у вітчизняному інтернет-середовищі. Цінними для вітчизняної дидактики вищої школи можна вважати представлену в дослідженні детальну характеристику індивідуальних інтелектуальних профілів (аналітичного, інтроспективного, інтерактивного) та рекомендації вчителям щодо використання цифрових технологій в процесі організації освітнього процесу відповідно до індивідуальних інтелектуальних профілів.

Слід також відзначити, що дисертаційне дослідження пов'язане з реалізацією основних положень Національної доктрини розвитку освіти та виконане відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри природничо-математичних дисциплін та інформатики в початковій освіті Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ) у межах комплексної теми дослідження «Формування професійної компетентності вчителя початкових класів в умовах Нової української школи».

Повнота викладу наукових положень в опублікованих працях.

Результати досліджень доповідалися Гринько В.О. на численних наукових конференціях і семінарах різного рівня. Основні теоретичні положення й висновки дисертаційного дослідження опубліковано у 38 наукових працях (із них 31 – одноосібна), зокрема: 3 монографії (1 одноосібна монографія; 2 зарубіжні колективні монографії); 1 методичний посібник; 22 статті в наукових фахових виданнях, із яких 14 – статей у виданнях, включених до міжнародних науково-метричних баз; 1 стаття в зарубіжному періодичному виданні; 13 публікацій апробаційного характеру в інших виданнях.

Особистий внесок дисертантки полягає у визначенні теоретичних засад та виокремленні напрямів вирішення проблеми формування готовності

майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності в умовах неперервної освіти. У дисертації, Вікторія Олександрівна теоретично обґрунтовує й подає нове вирішення проблеми використання цифрових технологій у навчанні майбутніх учителів, що виявилось в розробці теоретико-методичних засад та впровадженні методичної системи проєктування цифрових освітніх технологій у навчанні майбутніх учителів початкової школи.

Дисертаційне дослідження й реалізовані в ньому ідеї мають, на мою думку, базисно-еволюційний характер і повинні стати одними з провідних напрямів формування нової дидактики вітчизняної освіти. У роботі дисертантка визначає стратегію й тактику наукової розробки проблеми проєктування цифрових освітніх технологій у навчанні майбутніх учителів початкової школи, що ґрунтуються на методологічному, теоретичному й практичному концептах.

Представлений Гринько В. О. методологічний концепт крім загальновідомих підходів визначає й принципово нові: гуманістично-технологічний та інтелектуально-множинний. Ці підходи обґрунтовують створення змішаного навчального середовища за допомогою проєктування цифрових освітніх технологій для розвитку когнітивних креативних, комунікативних і колаборативних умінь здобувачів: утворюють підґрунтя для застосування педагогічних методів аналізу освітніх можливостей цифрових освітніх технологій та їхнього проєктування з метою розвитку множинних інтелектів, за допомогою активізації яких створюються умови ефективного формування ключових умінь майбутніх учителів початкових класів для успішного професійного утвердження в реаліях цифрового суспільства.

Визначаючи теоретичний концепт дисертантка не розпорошує увагу на численність існуючих теорій та концепцій, а обирає найбільш актуальні й відповідні для досягнення мети (теорії відкритої освіти, цифрової гуманістичної педагогіки, педагогічної майстерності, множинного інтелекту), що уможливило проведення аналізу фактів і явищ, визначення ключових дефініцій та розробки авторської методики розв'язання проблеми дослідження.

Практичний концепт у дисертаційному дослідженні забезпечено активними формами та методами навчання проєктування цифрових освітніх

технологій, цифрових освітніх ресурсів у формальній та неформальній освіті, зокрема в умовах реалізації монодисциплінарних та міждисциплінарних навчальних проєктів із використанням комплексу універсальних і специфічних цифрових освітніх технологій протягом чотирьох років навчання; навчально-методичним посібником та рекомендаціями щодо проєктування цифрових освітніх технологій; розробкою програмного забезпечення для визначення домінантного інтелекту та індивідуального інтелектуального профілю здобувачів і групи.

Слід позитивно відзначити, представлений дисертанткою у другому розділі матеріал, що стосується досвіду функціонування громадських організацій і благодійних фондів (Educause. «Стенфордський центр аналізу освітньої політики»), метою діяльності яких є підвищення якості вищої освіти на основі впровадження цифрових технологій в освітню діяльність університетів. Вивчення такого досвіду має важливе значення для вітчизняного освітнього простору, оскільки в нашій державі не достатньо приділяється уваги підготовці експертів з питань освітньої політики, підтримці ефективних учителів, викладачів та адміністраторів, не проводяться на державному рівні дослідження, що стосуються розв'язання актуальних проблем в освіті.

Важливим внеском Гринько Вікторії Олександрівни у вітчизняну науку можна вважати формулювання загальних положень, які визначають можливість використання цифрових технологій у навчанні, що реалізується на засадах теорії множинних інтелектів; розкриття змісту теорії множинних інтелектів та можливостей використання цифрових технологій відповідно до цієї теорії; виокремлення двох основних груп цифрових технологій: універсальних та специфічних та визначення їхніх освітньо-розвивальних можливостей; визначення теоретичних аспектів поняття цифрової компетентності та цифрових технологій, висвітлення методологічних засад організації проєктного навчання з використанням цифрових технологій у закладах вищої освіти, розробку методичної системи проєктування цифрових освітніх технологій у навчанні майбутніх учителів початкової

Зміст автореферату, монографії і наукових публікацій автора відображають основні положення і висновки, викладені в тексті дисертації. Вони засвідчують високий науково-теоретичний та практичний рівень рецензованої дисертаційної роботи.

Теоретичне значення дисертаційного дослідження Гринько Вікторії Олександрівни полягає в тому, що вперше у вітчизняній педагогічній науці теоретично обґрунтовано і розроблено концепцію проєктування цифрових освітніх технологій у навчанні майбутніх учителів початкової школи, яка поєднує цільовий, базисний, ключовий, операційний та прогностичний компоненти; побудовано модель проєктування цифрових освітніх технологій у навчанні майбутніх учителів початкової школи, яка передбачає цільовий, змістово-технологічний, операційно-технологічний та результативний складники; на основі дослідження можливостей активізації різних видів інтелектів здобувачів виокремлено дві основні групи цифрових освітніх технологій (універсальні й специфічні); охарактеризовано можливості проєктування цифрових освітніх технологій для підтримки розвитку когнітивних, креативних, комунікативних та колаборативних умінь студентів; узагальнено зарубіжний досвід та визначено етапи використання цифрових технологій на засадах теорії множинних інтелектів; розроблено критерії й показники діагностування сформованості умінь проєктування цифрових освітніх технологій у навчанні майбутніх учителів початкової школи; обґрунтовано методичну систему проєктування цифрових освітніх технологій у навчанні майбутніх учителів початкової школи, що поєднує часткові методики; уведено в науковий обіг поняття «проєктування цифрових освітніх технологій у навчанні майбутніх учителів початкової школи», гуманістично-технологічного та інтелектуально-множинного підходів у навчанні, що обґрунтовують створення змішаного навчального середовища за допомогою проєктування цифрових освітніх технологій для розвитку когнітивних, креативних, комунікативних і колаборативних умінь здобувачів.

Ретельно і науково грамотно виписано концепцію дослідження. Відповідно до теми дисертації Гринько В.О. чітко сформулювала науковий

апарат дослідження, адекватні завданням методи наукового пошуку. Методологія наукового пошуку ґрунтується на цифровій гуманістиці – міждисциплінарній галузі наукових досліджень і освітніх практик, що виникла на перетині комп'ютерних і гуманітарних дисциплін і поєднує методологію традиційних гуманітарних і соціальних наук з комп'ютерними технологіями й орієнтує на реалізацію науково-дослідницьких проєктів міждисциплінарного характеру для оволодіння цифровими гуманістичними вміннями.

До найважливіших здобутків дисертаційного дослідження Гринько Вікторії Олександрівни варто віднести розроблену концепцію Беззаперечним є **практичне значення** проведеного Вікторією Олександрівною дисертаційного дослідження: розроблено і впроваджено посібник «Цифрові технології в гуманістичному дискурсі навчання майбутніх учителів», в якому висвітлено методологічні засади організації проєктного навчання з використанням цифрових технологій у закладах вищої освіти, запропоновано методіку організації навчально-дослідницького проєкту, обґрунтовано рекомендації щодо впровадження основних результатів дослідження та визначено шляхи подальших наукових пошуків із проблеми проєктування цифрових освітніх технологій.

З метою модернізації освітнього процесу у вищих навчальних закладах України можна рекомендувати до практичного використання в ньому розроблену Гринько В.О. універсальну методичну систему, що складається з наступних методик: проєктування цифрових освітніх технологій для реалізації STEM і STREAM-підходів у проєктній діяльності здобувачів; проєктування електронних соціальних мереж як універсальний засіб розвитку цифрової компетентності майбутніх учителів; проєктування цифрових освітніх технологій для налагодження системи педагогічної взаємодії під час організації практики; проєктування цифрових освітніх технологій для формування безпечної поведінки майбутніх учителів у цифровому просторі; проєктування цифрових освітніх технологій для здійснення профілактики комп'ютерної залежності в учнів.

Значним внеском до сучасної педагогічної науки і практики вважаємо розроблене авторкою програмне забезпечення для визначення домінантного інтелекту та індивідуального інтелектуального профілю здобувачів та групи, яке не має аналогів у вітчизняному інтернет-середовищі.

Матеріали дисертаційного дослідження можуть суттєво вплинути на оновлення змісту та використовуватися під час викладання психолого-педагогічних дисциплін, методики викладання різних дисциплін у початковій школі, слугувати доповненням до змістових модулів курсів підвищення кваліфікації учителів загальноосвітніх закладів, стати основою для подальших розробок нових курсів, навчально-методичних комплексів, використовуватися при створенні освітніх програм у вітчизняних закладах вищої освіти.

Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, шести розділів, висновків до кожного розділу, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основою дослідження стали монографії, посібники, навчальні проекти, дисертаційні дослідження, статті й інші праці вітчизняних і зарубіжних учених із проблем розвитку цифрових технологій в освіті та впровадження теорії множинного інтелекту Г. Гарднера в освітню практику.

Загальний обсяг дисертації – 505 сторінок, вона містить 26 таблиць та 33 рисунки, які суттєво розширюють та доповнюють змістовий контент дисертаційного дослідження.

Позитивно оцінюючи новизну, теоретичне і практичне значення рецензованого дослідження вважаємо за необхідне **висловити побажання щодо його можливого удосконалення:**

1. Відзначимо, що у першому розділі дисертаційного дослідження досить широко представлений педагогічний дискурс проєктування цифрових освітніх технологій у навчанні майбутніх учителів початкової школи, водночас хотілося, щоб дисертантка більше уваги звернула на висвітлення неформальної освіти, як дієвого чиннику розвитку цифрової компетентності здобувачів, тим більше, що у дисертації знаходимо матеріал про позитивний вплив

- діяльності громадських організацій (Educause, «Стенфордський центр аналізу освітньої політики», «Про.Світ» та ін.)
2. Цифрова наративізація процесу навчання в початковій школі є надзвичайно перспективною й актуальною, доцільним було б глибше розкрити проблему формування відповідних умінь у майбутніх учителів початкової школи в процесі проєктування цифрових наративів.
 3. Представлена у п'ятому розділі методика проєктування цифрових освітніх технологій для формування безпечної поведінки майбутніх учителів у цифровому просторі, на наше переконання, є дуже актуальною. Рецензована робота, безумовно, виграла б, якщо саме цю методику та хід її впровадження, дослідниця ширше охарактеризувала в роботі.
 4. У часи глобальних потрясінь, як ми вже переконались, надзвичайно актуальним є питання організації дистанційної освіти, в цьому аспекті, бажаним було в дослідженні представити шляхи формування цифрової компетентності в умовах онлайн освіти.
 5. Вважаємо, що з міркувань уникнення перевантаження основної частини роботи, дані, вміщені, зокрема в таблицях 4 розділу, доцільно було б перенести в додатки.

Висловлені побажання не є принциповими і не впливають на загальний високий рівень дисертації Гринько Вікторії Олександрівни, в якій здійснено комплексне вирішення актуальної наукової проблеми.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження містить важливий науковий доробок і нові, раніше не захищені наукові положення. Отримані результати є доцільними та раціональними у контексті організації навчання майбутніх учителів початкової школи. Вірогідність результатів дослідження, їх наукова новизна, теоретична та практична значущість досить переконливо аргументовані і не викликають заперечень.

Результати аналізу дисертації, анотацій українською та англійською мовами, опублікованих дисертанткою праць дають підстави для висновку про

те, що дисертаційна робота Гринько Вікторії Олександрівни «Теоретичні і методичні засади проектування цифрових освітніх технологій у навчанні майбутніх учителів початкової школи», є завершеним, самостійним науковим дослідженням, що слугує вагомим внеском у розвиток актуального напрямку вітчизняної педагогічної науки і практики.

Ураховуючи актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертація «Теоретичні і методичні засади проектування цифрових освітніх технологій у навчанні майбутніх учителів початкової школи», відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно постанов Кабінету Міністрів України за № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р., №943 від 20.11.2019 р. та № 607 від 15.07.2020 р.), що дає підстави для присудження Гринько Вікторії Олександрівни наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті.

Офіційний опонент –

доктор педагогічних наук,
провідний науковий співробітник
науково-методичного центру
організації наукової та
науково-технічної діяльності
Національного університету оборони України
імені Івана Черняхівського

Тимчук Л. І.

Засвідчую

підпис

керівника

управління

науково-технічної

діяльності

Б. А.